

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชา ศ 43101	ใ้บความรู้ที่ 4	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ประกอบการสอนชั่วโมงที่ 8
	เรื่ององค์ประกอบเครื่องดนตรี และ การดูแลรักษา	

การดูแลรักษาสะล้อ

1. เมื่อใช้เครื่องเสร็จแล้วให้ลดสายสะล้อลงประมาณครึ่งรอบของลูกบิด เช็ดทำความสะอาดสาย และตัวสะล้อที่มีฝุ่นติดอยู่ เก็บกงสะล้อให้เรียบร้อย
2. แขนหรือไม้สูงเก็บในตู้ให้มิดชิด
3. การใส่สายเอก-สายทุ้ม จะใช้ เส้นลวดสายเบรคจักรยาน ปัจจุบันใช้สายกีตาร์แทน
4. การรัดคอก ควรรัดให้ต่ำจากลูกบิดสายเอกลงมาประมาณ 12 ซม. และรัดให้ตึกประมาณ 1.5 – 2 ซม.
5. ก่อนดีสะล้อทุกครั้งต้องทายางสนลงบนสายกงก่อน
6. เก็บให้ห่างจากมือเด็ก

องค์ประกอบของสะล้อ

ส่วนประกอบของสะล้อ

กะโหล่ง คือส่วนที่เป็นกล่องเสียงของสะล้อ ทำด้วยกะลามะพร้าว เจาะรูด้านหลังให้เป็นทางออกของเสียง ด้านหน้าปิดด้วยแผ่นไม้บาง

ก๊อบสะล้อ (เป็นภาษาพื้นบ้าน) คือหย่องที่เป็นท่อนไม้ท่อนรับสายส่วนล่าง

คาดสะล้อ คือแผ่นไม้บางปิดหน้ากะโหล่งบนส่วนหน้าของกะโหล่ง

สายสะล้อ คือสายที่เกิดเสียงขณะที่ถูกดี ทำด้วยสายลวดโลหะ

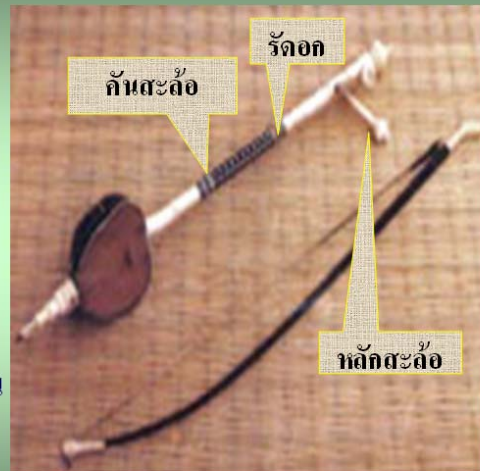

ส่วนประกอบของสะล้อ

ก้นสะล้อ คือส่วนที่เป็นก้นทวน
ของสะล้อ ตั้งสูงตามสาย ทำด้วย
ไม้เนื้อแข็ง

รัดอก คือบ่วงรัดสายสะล้อ
รวมเข้ากับก้นสะล้อส่วนบน

หลักสะล้อ คือลูกบิดของสะล้อ
สำหรับขันสายสะล้อให้ตึงหรือหย่อน
เพื่อปรับเสียงตามความต้องการ

ส่วนประกอบของสะล้อ

กงสะล้อ คือก้นชักทำด้วย

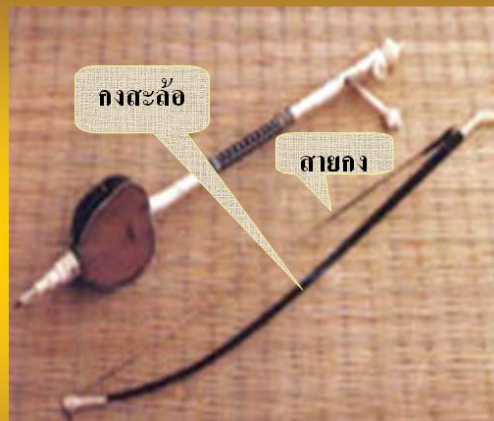
ไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่

สายกง คือหางม้าสำหรับ

ลัดกับสายสะล้อให้เกิดเสียง

แต่เดิมใช้ส่วนที่เป็น

เส้นของหางม้าจริง ปัจจุบันนิยมใช้สายเอ็นเพราะหางม้าหายาก

การดูแลรักษาขลุ่ยเมือง

1. หลังจากใช้เครื่องเสร็จแล้วควรเช็ดทำความสะอาดให้เรียบร้อยโดยเฉพาะที่ปากเป่า โดยการใช้น้ำชุบน้ำบิดหมาด ๆ เช็ดหรือใช้แอลกอฮอล์เช็ด
2. เก็บใส่ถุงหรือแขวนไว้ให้เรียบร้อย
3. หากตกหลุด (ตรงที่ปากเป่า) ให้ใช้กาวอัดให้อยู่ในลักษณะเดิม ถ้าลมรั่วให้หยอดเทียนในเลาขลุ่ยช่วงตก หากส่วนที่ปากเป่ามีเศษผงหรือเทียนหยดไปอุดตัน ให้ใช้ไม้แบน ๆ เชี่ยออก
4. ควรระมัดระวังไม่ให้ตก เพราะจะทำให้เสียงเพี้ยนหรือเลาขลุ่ยแตกได้ และไม่ควรเก็บไว้ในที่มีอุณหภูมิที่สูงเกินไป
5. หากเลาขลุ่ยแตกให้ใช้กาวอัดเช่นเดียวกัน

ขลุ่ยเมืองมีส่วนประกอบดังนี้

ขลุ่ยพื้นเมืองเท่าที่พบมีสองชนิดคือ แบบรูเสียง ๗ รู และรูเสียง ๖ รู แต่แบบ รูเสียง ๖ รูไม่ค่อยเป็นที่นิยม(ที่ลำปางมีพ่ออู้อ้วน นามสกุล แปงป้อ บ้านเลขที่ ๘๘ หมู่ ๗ ต. คอนไผ่ อ. แม่ทะ จ. ลำปาง อายุประมาณเก้าสิบกว่าปี ปัจจุบันยังทำขลุ่ย ๖ รูนี้อยู่ พ่ออู้อ้วนบอกเคยเห็นและหัดทำมาแต่เด็ก ๆ แล้ว) ขลุ่ยพื้นเมืองมีทั้งขนาดเสียงเท่าขลุ่ยหลีบ และขนาดเสียงต่ำกว่าขลุ่ยหลีบหนึ่งเสียง ขลุ่ยพื้นเมืองแตกต่างจากขลุ่ยหลีบคือ ขลุ่ยพื้นเมือง ไม่มีรูนิ้วค้ำ (รูนิ้วหัวแม่มือ)

การดูแลรักษาซิ่ง

1. เมื่อใช้เครื่องเสร็จแล้วให้ลดสายซิ่งลงประมาณครึ่งรอบของลูกบิด เช็ดทำความสะอาดสาย และตัวซิ่งที่มีฝุ่นติดอยู่ เก็บให้เรียบร้อย
2. แขนวหรือใส่ถุงเก็บในตู้ให้มิดชิด
3. การใส่สายเอก-สายทุ้ม จะใช้ เส้นลวดสายเบรคจักรยาน ใส่เป็นคู่ต่อ 1 เส้น
4. อย่าให้ตก หรือหลุดมือ
5. เก็บให้ห่างจากมือเด็ก

องค์ประกอบของซิ่ง

1. ตัวซิ่ง หรือ กล่องเสียง มีรูปร่างและขนาดแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบ
2. ตาดซิ่ง เป็นแผ่นไม้บาง ๆ ปิดหน้าตัวซิ่งหรือกล่องเสียงไว้และเจาะรูให้เสียงสะท้อนออกมาจากกล่องเสียง ตาดซิ่งมีส่วนสำคัญในการสั่นสะเทือนจากหย่อง (ก๊อป) ที่วางอยู่บนตาด
3. คอซิ่ง เป็น ไม้ชิ้นเดียวกับกล่องเสียงหรือใช้ไม้ประกอบต่อให้สนิทเข้าด้วยกันกับกล่องเสียง
4. หัวซิ่งและลูกบิด (หลักซิ่งหรือหลักสาย) หัวซิ่งจะเจาะรูด้านข้างไว้สำหรับใส่ลูกบิดและเขาระื่องตรงกลางสำหรับเวลาใส่สาย
5. หย่องหน้า (ก๊อปหน้า) เป็นตัวจัดวางสายซิ่ง โดยแบ่งเป็นคู่สายบนและคู่สายล่าง
6. ลูกนับหรือนม จะจัดวางเรียงกันตามลำดับสูงไปต่ำเวลากดสายซิ่งลูกใดลูกหนึ่ง สายซิ่งต้องไม่ไปแตะลูกนับหรือนมตัวถัดไป ลูกนับหรือนมจึงทำด้วยไม้เนื้อแข็ง , ไม้ไผ่หรือกระดูกก็ได้ บางครั้งก็ใช้หวาย ลูกนับซึ่งจะเรียกเป็นลูกที่ ๑ ลูกที่ ๒ ลูกที่ ๓ ลูกที่ ๔ และลูกต่อไปอีกเรื่อย ๆ ซึ่งแต่ละตัวติดจำนวนลูกนับไม่เท่ากัน เช่น คิด ๑๑ ลูก หรือคิด ๕ ลูก บางทีคิดเพียง ๗ ลูก ก็มี ไม้ได้จำกัดตายตัวขึ้นอยู่กับผู้ทำ (สล่า) ซิ่งหรือผู้เล่น
7. หย่องหลัง (ก๊อปหลัง) คือส่วนที่รับน้ำหนักและแรงกดดันจากความตึงของสายซิ่ง
8. ที่ยึดสายซิ่ง อยู่ด้านหลังทำหน้าที่ยึดสายซิ่งไว้ ซึ่งจะใช้ตะปูตอกยึดหรือเจาะเป็นรูก็ได้
9. สายซิ่งและไม้ดีด (บางทีก็เรียกไม้เขี่ย) สมัยก่อนสายซิ่งซึ่งใช้สายเบรคจักรยาน ปัจจุบันก็ยังนิยมใช้กันอยู่ด้วยว่าเป็นวัสดุที่หาง่ายและมีความทนทาน ส่วนไม้ดีดนั้นจะใช้เขาคาวย โดยนำมาทำเป็นรูปร่างแบน ๆ เล็ก ๆ คล้ายปิ๊กกีตาร์ แต่จะเล็ก และยาวกว่าไม้ดีดที่ทำด้วยเขาคาวย มักไม่ค่อยทน เพราะจะแตกหรือฉีกง่าย ดังนั้นจะใช้พลาสติกมาทำไม้ดีดแทนเขาคาวยก็ได้

เกณฑ์ระดับคุณภาพ (Rubrics) การวิเคราะห์หาองค์ประกอบเครื่องดนตรี และ การดูแลรักษา
เรื่อง การดูแลและบำรุงรักษาเครื่องดนตรีที่ปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง บอกองค์ประกอบของเครื่องดนตรีและวิธีการดูแลรักษาและซ่อมแซม
เครื่องดนตรีที่ปฏิบัติได้ถูกต้อง

เกณฑ์	ระดับคุณภาพ			
	4 (ดีเยี่ยม)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)
- การวิเคราะห์หา องค์ประกอบเครื่อง ดนตรี และ การดูแล รักษา	วิเคราะห์ได้ ถูกต้อง ครบถ้วน ร้อยละ 90 ขึ้นไป	วิเคราะห์ได้ ถูกต้อง ครบถ้วนร้อยละ 80 ขึ้นไป	วิเคราะห์ได้ ถูกต้อง ครบถ้วนร้อยละ 70 ขึ้นไป	วิเคราะห์ได้ ถูกต้อง ครบถ้วนร้อยละ 60 ขึ้นไป

